

Píseň: EZ673 - Dej odvahu včas slyšet + **modlitba;** **Čtení:**
Gn 1, 20-25

Milí přátelé,

minulý týden jsme se ponořili do příběhu čtvrtého dne stvoření. Konečně se na scéně objevila nejzákladnější božstva takřka všech náboženství: Slunce, měsíc a hvězdy.

I v biblickém pohledu je jejich moc a vláda nesporná - stejně jako jejich dobrota. Avšak i tato velice mocná božstva jsou podřízena Bohu, který je stvořil. Nejsou nejvyššími božstvy, nejsou božstvy živými, nejsou Stvořitelem světa. Jsou nám průvodci v noci i ve dne, prostředníky světla, tepla i větrného proudění. Jsou nám nahlédnutím do božské sféry skrze noční „oblohu“. Jsou znamení časů (ve smyslu událostí), dnů a let. A jsou prostředníky ulehčujícími rozlišování dne i noci doslova i přeneseně - dobra a zla. Tedy služebníky Hospodina zástupů.

Stvoření živočichů

Dnes jsem naboural vlastní rozdělení Písně stvoření světa. Prosím za prominutí, učinil jsem tak pouze z důvodů časových - abychom se mohli příště plně věnovat stvoření člověka. Které nás v naší sebestřednosti obvykle zajímá nejvíce. Čímž se míváme s mnoha krásami a mnohým dobrem Hospodinem stvořeného světa...

Biblická píseň stvoření světa odděluje stvoření živočichů suchozemských od všech ostatních. Protože, a to nikdy neztratíme z očí, spojuje stvoření člověka se stvořením všech ostatních suchozemských plazů (šestý den - Gn 1, 24-31). Člověk je stvořen jako jeden v řadě suchozemských živočichů, není nám věnován samostatný den stvoření - v mnoha ohledech totiž dodnes jsme jako „ti ostatní“ (jak se rádi vydělujeme!) živočichové. V něčem pomalu překonáváme zvířecí instinkty a pudy, ale ve vzpírání se Bohu (= hříchu) jsme je „překonali“ velmi rychle. O tom však více příště.

Pátý den je pojat skoro až banálně - napovídá to i prostor věnovaný stvoření živočichů vodních a létavých. Přestože jde o stvoření minimálně milionů druhů, je jim věnován stejný prostor jako stvoření světla (Gn 1, 3-5) nebo oddělení vod (Gn 1, 6-8).

Avšak i to byly velepodstatné činy! Že je něco zmíněno skoro až „mimochodem“ neznamená, že jde o nepodstatné sdělení. Často je tomu právě naopak - různá podřeknutí či „mimochodem“ vyřčená slova napoví o podstatě sdělování velice mnoho. O promyšleně sepsaném textu to pak platí dvojnásob.

Tak i zde: Krátkost nás totiž nevede (a nemá vést!) k dojmu nepodstatnosti, nýbrž ke spojení stejně krátkých slok. Vždyť jde o báseň či píseň, ne deskriptivní manuál! A tak stejně, jako čtvrtý den (Slunce, hvězdy, měsíc) souvisel s dnem prvním, tak pátý den souvisí s druhým. I proto je odděleno stvoření živočichů vodních a létajících (nad zemí avšak zároveň pod haššamajim - „vodami tam“!) ode všech ostatních. Protože druhý den byly odděleny vody „podsvětní“ od „nadsvětních“. Tedy druhý den byl vytvořen prostor pro život obou těchto typů živočichů.

Nábožensky

Oddělenost vodních a létajících živočichů není jen ve způsobu života. Pro člověka jsou tito tvorové těžko dostupní, mnoho jim nerozumíme (u vodních často dodnes!), ba dokonce žijí ve sférách, kam můžeme i dnes jen stěží. Starověkému člověku pak bylo létání i potápění zcela nedostupné. Starověký Israelec se pak vodním hlubinám vyhýbal velice.

Tito tvorové pak i v jiných mytologiích obývají sféry, které obvykle patří božstvům. V tom Bible stejně: Prostor vodních hlubin a nebeských výšin je prostor jiný než pozemský. Jinak se tam žije, tamní tvorové vypadají často velmi podivně a pro nás jde o prostor výsostně nebezpečný. V hlubinách se snadno utopíme, proti vodním dravcům se v podstatě nemáme šanci ubránit a když spadneme z výšky... A všimněme si, že toto platí dodnes!

Tak člověk ve sférách hlubinných či na výšinách vnímal, že je blíže božským sférám. I to opět dodnes - na moři, na horách i na rozhlednách a v letadlech¹. V těchto oblastech si člověk nemůže nalhávat, že si vystačí sám. Realita lidské ubohosti a závislosti na nadlidských silách nejen počasí zde bije do očí. Hlupák, kdo se jim nepodřídí - jako to ukazuje např. tragédie luxusní výletní lodi Costa Concordia v r. 2012, která ztroskotala na mělčině poblíž pobřeží.

Naopak jsou to bohužel právě údolní oblasti, kde si člověk snadno a rád na základě falešných dojmů a iluzí hraje na soběstačnost a nezávislost. Ne náhodou je tak napjatý vztah mezi Israelem (většinou hornatou oblastí s vysokou nadmořskou výškou) a Egyptem (většinou rovná a údolní oblast kolem Nilu).

Proto také lidé často létavcům a mořským obludám přisuzují božský charakter. Ať už jde o orly, livjatány, behemóty, obří mořské hady (Loch Ness!) či další. Z drobnů ptáků se věštilo (tzv. haruspicie) i v Israeli, v okolních kulturách pak o sto šest. Tomu snad již rozumíme - šlo o zvířata žijící „v blízkosti Boží“, protože na nebi, nikoli na zemi.

Tvorstvo

Křesťané někdy dumají, zda mají zvířata duši. Takové vždy zvou k pečlivému prostudování Písni stvoření světa. Protože je to již dvacátý verš Písma, který jasně říká, že stvoření živočichové mají duši. Zřetelné je to v překladu kralickém, i v hebrejštině: „I řekl Bůh: ‚Zahemžete se vody hemžením/hemžícími se tvory živé duše...““.

I živočichové tedy mají v biblickém pohledu duši. Stejně jako člověk. Čímž jsou, kromě jiného, zejména mořští tvorové demytologizováni, oddémonizováni a létavci jsou odbožštěni. Jsou to stejní tvorové jako my - i proto je člověk stvořen spolu se suchozemskými tvory. Druhým důsledkem má být stejná úcta k živým tvorům i v hlubinách oceánů, neb mají také duši.

¹ Zajímavou otázkou je, zda tento spirituální dojem prožívají také astronauti obývající dlouhodobě Mezinárodní vesmírnou stanici.

Podobně také verš 21.: Hospodin skutečně stvořil také „netvory“, „obludy“, „draky“ či „(mořské) hady²“. Doslova toto slovo popisuje „jakéhokoli velkého ještěra“ - od velkého hada po mýtické obrovské mořské hady. Stejný termín je užíván také v metaforickém smyslu, když jsou popisováni Hospodinovi „nepřátelé“ i národnostní - Babylóňané (Jr 51, 34); Egypt (Iz 51, 9) atd.

V hlubině popisu pátého dne je tedy představa Hospodina tvořícího tak mocné tvory, že by tito mohli, v lidských očích, soupeřit s Hospodinem. A mnohdy se to tak zdálo - zejm. vůči Egyptu či Babylónu. Neboli, jednou ze zvěstí tohoto oddílu je, že Hospodin je zcela svrchovaným pánem i nad tím, co člověk pojmenovává absurdně jako ne-tvor, obluda či monstrum. I je stvořil Bůh, a člověk se oprávněně třese před velrybami, kosatkami, krokodýly, hrochy, slony a dalšími krásnými a zajímavými živočichy, kteří si z nás mnoho nedělají, ale bez problémů se s námi bleskurychle vypořádají.

Také se zde vrací zvěst onoho Izajášovského: „Já formuji světlo a tvořím tmu, působím pokoj a tvořím zlo, já Hospodin konám všechny tyto věci.“ (Iz 45, 7) Tedy sdělení, že i to, co člověk vnímá jako zlo (oprávněně i neoprávněně), je plně podřízeno Boží moci. Jak o tom svědčí také divadelní hra Jób. A je tomu tak již v Písni stvoření světa.

Tito tvorové se pak vrací opakovaně v Jobovi, Žalmech a dalších spisech jako symboly moci a síly, s nimiž se člověk nemůže rovnat (Jb 40, 15-19), které jsou „na počátku Božích cest“ a moře je vposledu stvořeno pro livjatána, „aby si v něm hrál“/ „aby v něm dováděl“ (Ž 104, 26). Neboli nejde o stvoření zla či zlých tvorů. Jde opět o převrácení obvyklého lidského vnímání, že netvoří jsou něco, co nemá být. Co se nám nehodí - protože nad nimi nemáme moc nebo jsou škaredí. Avšak livjátanův úkol je „dovádění“ nebo „hraní si“ v mořích. Což, mimochodem, dělá také Moudrost (Př 8, 30nn)! Kdežto člověkův úkol je velice odlišný...

² Jedná se však o jiný termín než je v Gn 3, 1. Zde, v Gn 1, 21 je důraz položen na jakousi „obrovitost“ a „netvorovost“ těchto tvorů.

Dodejme, že čtenářům v biblickém exilu byla také zřetelná podobnost „mořských draků“ s babylónskou prabohyní Tiámat. I ta měla, krom jiných, podobu mořského draka.

Tak biblický příběh opět staví na a odráží kulturu svého vzniku, kterou však opět přeznačuje a překračuje: Děsivá a zlá Tiámat není v biblickém pohledu zabita a rozsekána, aby vznikla země. Naopak je jí dáno moře, aby si v něm hrála. Tak milosrdný je Hospodin, že prokazuje svou milost i cizím božstvům nepřátelských národů!

A bylo to dobré

Zřetelně pozitivní nádech živočichů pak podtrhuje onen refrén: „Bůh viděl, že je to dobré.“ Tedy včetně mořských a jiných draků, behemótů a livjatanů. Včetně Tiámat a žraloků. Včetně orlů a holubic a dalších mnoha ptáků, kterým později člověk přiřkl magické a božské vlastnosti a kvůli tomu je dodnes loví. Místo aby se radoval z jejich síly, krásy a dobroty...

Avšak v. 22 poprvé slyšíme pátý den. Není to až člověk, kdo se má plodit a množit a naplnit vody, vzduch či nebe. Předtím tak činí jiní tvorové. Ne snad proto, aby mohl člověk žít, ale protože mají stejně podstatné a dobré místo v Božím stvoření. Také mají duši!

Za druhé: Již tvoří moří a nebes slyší Boží požehnání! Jedinečnost stvoření člověka se tak zdá být čím dál tím menší pro každého pozorného čtenáře otevřeného sdělení autorů.

Pozorný čtenář si pak všiml, že suchozemští tvorové stejnou výzvu ani požehnání z Božích úst neslyší... Snad proto, že tvorové nebeští a mořští potřebují v lidských očích demytologizovat mnohem více. Možná proto, že vodních živočichů je násobně víc než suchozemských. Možná proto, aby člověk věděl, že vody i v mořích jsou naplněny pouze tvory, které stvořil Bůh. A že se tedy nemusí bát démonických oblud či démonů samotných.

A možná proto, aby člověk pochopil, že i moře a oceány jsou dobrým místem pro život. A že i tento život má být ctěn a opečováván, vnímán s úctou, vděkem a radostí.

Hospodin tímto veršem také dává tvorům řád. Byť by člověk byl přesvědčen o chaotičnost a nestvůrnosti těchto tvorů, nejsou to žádní pohůnci Chaosu. Tedy opaku řádu. Tedy opaku Boha. Ani tvorové z hlubin moří a nebeských výšin nejsou Boží nepřátelé, a tak ani naši ne. Bohužel se člověka v podstatě všechny druhy divoké zvěře bojí, dle zkušeností s námi.

Všichni živočichové

Tak jsou v Písmu pátý a šestý den stvoření všichni živočichové. A šestý den, kdy jsou stvoření suchozemští, je pak shledán dokonce jako „velmi dobrý“ (Gn 1, 31).

Platí to také pro živočichy, které člověk moc nemusí? Pro pavouky, bakterie, viry atd.?

Rozhodně. Základem biblického svědectví je snaha převrátit sebestředné, vzpurné a zlé lidské smýšlení pohledem Božím: Právě šestý den je *velmi dobrý*. Proč by na tom cokoli měnil fakt, že nás tygři, lvi, vlci a medvědi klidně zblajznou k obědu? A proč by to tedy bylo jiné pro bakterie, viry a tvory, které nazýváme parazity?

Avšak i to je obtíž víry v biblického Hospodina, nikoli v boha, kterého já, člověk, chci. *Veškerý* život si zaslouží úctu, protože je stvořen z Boží lásky. Nemá na tom nic měnit, že pavouci se nám často nelíbí a že viry a bakterie nás zabíjejí, aby mohli žít, stejně jako medvědi a vlci. Stejně jako zabíjíme my je, abychom mohli žít.

Protože i v tom jsou nám i ty bakterie a viry nadřazené: Jim nejde o naši smrt. Nikdy. Ba dokonce „nevědí, co činí“. Prostě jen žijí a množí se. Stejně jako všichni ostatní Bohem stvoření živočichové. Neplánují, jak a že nás zlikvidují - ba dokonce jim o to ani nejde, vždyť s naší smrtí přichází i jejich. V tom už však tyto naše „nepřátele“ kopírujeme: Lidským působením mizí živočišné i rostlinné druhy, které nevyhnutelně potřebujeme k životu. Avšak my tak činíme ze svobodného rozhodnutí a s plným vědomím, že to usmrčené umře klidně jen pro naši zábavu nebo

abychom měli kde bydlet. To virus, vlci ani bakterie nikdy neudělají...

Avšak tak hluboká víra vyžaduje hluboký útlum lidského sobectví, sebestřednosti a pocitu důležitosti (= ega). Jak ho, bohužel, i křesťanství často rozhojňuje výklady o „člověku jako koruně stvoření“ nebo o „člověku jako jediném tvorů, který má duši“. Protože obojí je v přímém a příkrém rozporu se zvěstí Písma svatého. Před námi Bůh požehnal mořské obludy a nestvůry!

Závěr

Snad jednou lidstvo dokáže přijmout sebe sama jako jednoho z mnoha živočichů. V ledasčems jedinečného, jako všichni ostatní, v ledasčems stejného, jako všichni ostatní. A snad jednou dokážeme ubrat na vlastním egocentrismu a důvěřovat zvěsti Písma, že ani ti nejobrovitější a nejstrašidelnější tvorové, ani ti nejmenší a nejstrašidelnější, nejsou Božími nepřáteli. A tak ani našimi. Ba dokonce je jim dopřáno, co člověku vlastně ne: Hrát si (Ž 104, 26).

Píseň stvoření světa tak demytologizuje pro lidské oči i živočichy kolem nás. Tím je neredekuje na nástroje k našemu užitku nebo dokonce pohodlí. Naopak je ukazuje v pravém světle laskavě stvořených Božích „majstrštyků“, kterým Hospodin požehnal. A i těm největším obludám (v lidských očích!) daroval moře k dovádění a hraní si.

Ba dokonce, ale to už předbílám, nejsou stvoření ani jako naše potrava (jiní živočichové tu nejsou pro nás a kvůli nám v žádném významu!!!!) - Gn 1, 29: „Hle, dal jsem vám za pokrm na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm.“

Píseň: EZ182 - Pán Bůh je síla má + Modlitba Páně
Rozhovor